

Motion till riksdagen

1985/86:Ju710

Per-Ola Eriksson m. fl. (c)

Rätt till ersättning för rättegångskostnader i förvaltningsmål

Fallet med snickaren i Göteborg som blev krävd på andras skatte- och avgiftsskulder är välkänt. Det har visat på några av de krångliga bestämmelser som småföretagare har att leva med. Fallet har också fokuserat ett hittills förbisett problem, nämligen frågan om kostnaderna för den enskilde att få ett felaktigt myndighetsbeslut upphävt.

Bestämmelserna om skatter och avgifter är krångliga och ofta svåröverskådliga. På grund av regelsystemets komplexa natur är det oftast nödvändigt att i tvister anlita hjälp från advokat eller annat sakkunnigt biträde.

Det är i regel inte möjligt att få allmän rättshjälp i tvister om skatter och avgifter. Endast i några enstaka undantagsfall har det förekommit att allmän rättshjälp har beviljats i sådana mål. Bakgrunden är bl. a. förvaltningsprocesslagens bestämmelse (8 §) att rätten skall tillse att målet blir så utrett som dess beskaffenhet kräver; förvaltningsdomstolarnas s. k. utredningsansvar. Detta utredningsansvar är dock ett otillräckligt skydd. Det är inte rimligt att förvänta sig att domstolarna aktivt lämnar råd och upplysningar för att hindra att den enskilde går miste om sin rätt på grund av bristande kännedom om de processuella och materiella reglerna. Rättens utredningsansvar kan inte ersätta den hjälp som ett sakkunnigt biträde kan lämna.

Ofta är det också en småföretagare som är part. Rättshjälp är då i regel utesluten även av det skälet att tvistefrågan är en angelägenhet i företagarens näringsverksamhet. Rättsskyddsförsäkringar som täcker kostnaderna för processföringen är inte allmänt förekommande bland huvuddelen av småföretagarna.

För en rörelseidkare kan det vara hans fortsatta ekonomiska existens och yrkesverksamhet som står på spel på grund av myndigheternas krav. I ett sådant läge vågar han knappast chansa med att få en skatte- eller avgiftsfråga prövad av domstol utan sakkunnig hjälp.

Kostnaden för processföringen kan bli betydande, i synnerhet om tvisten kommer att slitas i alla instanser. I dessa typer av tvister gäller inte den principen att vinnande part får sina kostnader ersatta av motparten. Om kraven från myndigheternas sida visar sig vara orättmätiga finns det alltså ingen möjlighet för den enskilde att få ersättning för sina kostnader för att få rättelse. Den enda möjligheten att få någon form av ersättning är den begränsade rätten till ersättning för kostnader för resa och uppehåll vid muntlig förhandling som ges i 15 § förvaltningsprocesslagen.

I brottmål gäller den regeln (rättegångsbalken 31 kap. 2 §) att en åtalad som blir frikänd kan få ersättning för kostnader som har varit skäligen

påkallade för att tillvarata hans rätt. En motsvarande bestämmelse finns inte för förvaltningsmål där tvisten gäller krav på den enskilde från det allmännas sida.

Mot. 1985/86

Ju710

Det är ett fundamentalt rättssäkerhetskrav att den enskilde skall hållas skadeslös när en myndighet har förfarit felaktigt. Ingen skall behöva avstå från rättvisa därför att han inte har råd. Det bör därför även för förvaltningsmålen införas en regel som ger möjlighet för en enskild att få ersättning för de kostnader som han har åsamkats för att tillvarata sin rätt. En sådan bestämmelse bör införas i förvaltningsprocesslagen och kan ges följande innehåll:

”Vinnande enskild part skall tillerkännas ersättning av allmänna medel för kostnader för rådgivning och biträde i rättegången och övriga utgifter som skäligen har varit påkallade för att tillvarata den enskildes rätt.”

Det kan dock vara motiverat, främst ur kostnadssynpunkt, att det allmännas ersättningsansvar begränsas till sådana fall där den enskilde har fått vidkännas kostnader som är av betydelse. Rätten till ersättning kan därför begränsas till att inte omfatta mål som är av en sådan enkel beskaffenhet att den enskilde normalt inte åsamkas kostnader.

Hemställan

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

att riksdagen beslutar att det i förvaltningsmål ges möjlighet för en vinnande enskild part att få ersättning av allmänna medel för kostnader för rådgivning och biträde i rättegången och övriga utgifter som skäligen har varit påkallade för att tillvarata den enskildes rätt.

Stockholm den 21 januari 1986

P.-O. Eriksson (c)

Ingvar Karlsson (c)

i Bengtsfors

Olof Johansson (c)